

АНАЛІТИЧНИЙ ЦЕНТР СУЧАСНОЇ ГУМАНІТАРИСТИКИ
ХАРКІВСЬКА АСОЦІАЦІЯ ПОЛІТОЛОГІВ

**ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ
XXI СТОЛІТТЯ:
МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
(м. Харків, 29 травня 2026 р.)

Харків
«Право»
2026

DOI: <https://doi.org/10.31359/9786178848705>

УДК 001+004+14+159.9+30+316+32+34+35+37+65+81

Г54

*Реєстраційне посвідчення УкрІНТЕІ МОН України
№ 466 від 23 квітня 2026 р.*

Редакційна колегія:

Герасіна Л. М., докторка соціологічних наук, професорка (голова);
Панфілов О. Ю., доктор філософських наук, професор;
Прудников В. А., кандидат юридичних наук, доцент;
Чернишова Т. О., кандидатка філологічних наук, доцентка;
Шевченко Л. С., докторка економічних наук, професорка

Г54 **Глобальні виклики ХХІ століття: міждисциплінарні перспективи** : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 29 трав. 2026 р.) / [редкол.: Герасіна Л. М. (голова), Панфілов О. Ю., Прудников В. А. та ін.] ; Аналіт. центр сучас. гуманітаристики ; Харків. асоц. політологів. – Харків : Право, 2026. – 190 с. – DOI: <https://doi.org/10.31359/9786178848705>.

ISBN 978-617-8848-70-5

Матеріали конференції містять доповіді, у яких висвітлено результати сучасних теоретичних і прикладних досліджень глобальних проблем ХХІ століття. Авторами проаналізований вплив цифровізації, кліматичних змін, геополітичних зрушень і безпекових загроз на розвиток окремих держав і світової спільноти загалом. Крізь призму міждисциплінарного аналізу запропоновано шляхи подолання кризових явищ та модернізації суспільних інститутів, зокрема в контексті євроінтеграційних прагнень України.

Видання адресоване представникам академічної спільноти, практикам та експертам різних галузей знань.

УДК 001+004+14+159.9+30+316+32+34+35+37+65+81

Відповідальність за достовірність наданих матеріалів несуть автори.

© ГО «Аналітичний центр сучасної гуманітаристики», 2026

© Харківська асоціація політологів, 2026

© ТОВ «Видавничий дім «Право», 2026

ISBN 978-617-8848-70-5

4. Марченко А. Культурна дипломатія: поняття та механізми реалізації. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 70. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-150>.

Науковий керівник: кандидат соціологічних наук, доцент **І. В. Жеребятнікова**

Аніщенко О. С.,
здобувачка вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня, II курс,
ННІ міжнародних відносин,
Харківський національний економічний
університет імені С. Кузнеця

ГЕОПОЛІТИЧНА ТЕОРІЯ РІМЛЕНДУ: ІСТОРІЯ ФОРМУВАННЯ ТА ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ

Вивчення геополітики на сучасному етапі передбачає розуміння історичних, географічних та політичних чинників. Ці знання дають нам можливість аналізувати міжнародні процеси та робити припущення щодо майбутнього розвитку окремих держав. Однією з головних концепцій вивчення геополітики, що дозволяє аналізувати процеси міжнародних відносин є теорія Рімленду Н. Спідмена.

Історія формування теорії Рімленду зумовлена змінами у системі міжнародних відносин під час Другої світової війни. Через зростання глобальних конфліктів між державами та посилення ролі морських шляхів, змусило дослідників переосмислити геополітичні підходи. Саме тому особливу увагу почали приділяти контролю над регіонами Євразії. У своїй книзі «The Geography of the Peace» Ніколас Спідмен пояснював головну ідею цієї теорії. Теорія Рімленду стверджує, що той, хто контролює Рімленд, контролює Євразію, а той, хто контролює Євразію, має вирішальний вплив на світову політику [1]. У праці була сформульована теорія Рімленду, яка визначає прибережні території Євразії як ключову геополітичну зону у світовій політиці. Рімленд охоплює прибережний пояс континенту, зокрема країни Європи, Близького Сходу, Південної та Східної Азії. Сучасні дослідження показують, що внесок Н. Спідмена виходив за межі класичної геополітики та містив ширші підходи до аналізу міжнародних відносин [2].

Н. Спикмен підкреслював, що морсько-орієнтовані держави мають стратегічну перевагу завдяки доступу до морських шляхів і більшій інтеграції у світову економічну систему. У цьому контексті Рімленд розглядається як ключова геополітична зона, що забезпечує поєднання сухопутних і морських комунікацій та впливає на глобальний баланс сил. У своїх працях Н. Спикмен підкреслював значення розвитку військово-морської могутності у формуванні світової політики. Він зазначав, що розвиток морської сили надав державам Західної Європи можливість отримати політичну перевагу завдяки доступу до віддалених територій та океанічних просторів [1].

Важливою складовою для теорії є військово-стратегічні морські сили, які дають головні привілеї у конфліктах. Вихід до моря дає можливість впливати на інші країни через контроль морських шляхів, розміщення військово-морських сил та здатність здійснювати дії на віддалених територіях. Контроль морських шляхів дає значну перевагу під час війни, за допомогою швидкого переміщення основних військових сил, а також розміщення та перевезення далекобійної зброї. У результаті це забезпечує державі стратегічну перевагу в міжнародній системі та посилює її позиції у світовій політиці.

Важливим теоретичним підходом до розгляду держав з точки зору переваг є теорія морської сили. Теорія морської сили, пов'язана з роботами А. Мехена, є важливим доповненням до геополітичних підходів, що акцентують увагу на ролі океанів у світовій політиці. Основна ідея геополітика полягає в тому, що контроль над морськими шляхами та розвиток потужного військово-морського флоту є ключовими чинниками державної могутності. Він підкреслював, що саме морська торгівля та доступ до океанічних комунікацій визначають економічну та політичну силу держав [3]. У своїх роботах Альфред Мехен відокремив основні принципи формування морської могутності. До них належать: географічне розташування держави та вихід до моря; розвиток потужного військово-морського флоту як інструмент захисту; контроль над стратегічно важливими морськими шляхами; розвиток морської торгівлі; наявність портів та морської інфраструктури. Важливим аспектом теорії морської сили є її практичне застосування у зовнішній політиці провідних держав. Зокрема, контроль над морськими шляхами дозволяє державам не лише забезпечувати власну економічну безпеку, але й впливати на глобальні торговельні потоки. У XX – XXI століттях це проявляється у формуванні потужних військово-морських флотів та мережі стратегічних баз у різних регіонах світу.

У ХХ столітті значення Рімленду набувало великого значення, оскільки саме в ці періоди відбулися дві світові війни та перша «холодна війна». Конфлікти глобального масштабу побудували структуру сучасних міжнародних відносин. Саме ці події показали теорію Рімленда на практиці та наскільки важливим є контроль над прибережними територіями, морськими шляхами та стратегічними портами. Перша світова війна мала великий вплив на формування оновленої структури міжнародних відносин у ХХ столітті. Війна почалася у 1914 році та охопила багато територій провідних держав світу. Вона мала руйнівний характер, що призвело до розпаду великих імперій, союзів та появи нових держав. Саме в цей період особливого значення набули території, розташовані між морськими та сухопутними державами, тобто сучасний Рімленд, прибережні зони Європи та Азії. Контроль над цими регіонами став важливим фактором у боротьбі за політичний і військовий вплив у всьому світі.

Під час Першої світової війни боролися два великих політичних блоки – країни Антанти та Троїстого союзу. Вони боролися не лише за політичний та економічний вплив, а й за контроль над важливими територіями Європи та морськими шляхами [4]. Аналіз розташування головних фронтів Першої світової війни свідчить про те, що найважливіші бойові дії розгорталися переважно в прибережних та прикордонних регіонах Європи й Близького Сходу. Особлива увага зосереджувалась на Балканах, протоках Босфор і Дарданелли, а також на узбережжі Західної Європи.

Друга світова війна стала великим збройним конфліктом ХХ століття, яка вплинула на систему міжнародних відносин, спричинивши розпад та формування нових союзів, народження нових держав і початок «холодної війни». Одним з прикладів реалізації теорії Рімленду на практиці є висадка в Нормандії, яка відбулася 6 червня 1944 року [5]. Тобто це пов'язано з відкриттям другого фронту. Початкова фаза операції «Оверлорд» (Overlord) стала найбільшою висадкою морського десанту, що сприяла поразці Німеччини.

Друга світова війна продемонструвала важливість прибережних територій Євразії у глобальному геополітичному конфлікті, що базується на теорії Рімленду. Контроль над морськими шляхами, стратегічними узбережжями та транспортними вузлами став головним фактором ефективності військових операцій і мав великий вплив на розподіл сил між сторонами конфлікту. Після завершення війни виникла нова система міжнародних відносин, що призвела до виникнення біполярного світу. У цьому контексті

роль Рімленду змінилася, він став ще більш важливим регіоном геополітичного стримування.

Ключову роль теорії Рімленду можна простежити у період «холодної війни». Після Другої світової війни сформувався біполярний тип міжнародної системи, що вплинуло на подальший розвиток сучасного світу. Світ фактично поділився на дві зони впливу внаслідок появи двох наддержав – США та СРСР. У напружених умовах особливого значення набуває геополітична концепція Рімленду, яка дозволяє пояснити логіку глобального протистояння у стратегічно важливих прибережних регіонах Євразії. Важливий вплив на стратегію введення конфлікту мала політична концепція стримування. Стимування було стратегією Сполучених Штатів під час «холодної війни», яка була спрямована на обмеження поширення впливу СРСР на інші держави.

Згідно з теорією Рімленду, контроль над прибережними територіями дає змогу державам впливати на міжнародні процеси, контролювати торговельні шляхи, а також підтримувати стратегічну перевагу. Території відіграють важливу роль, оскільки мають вихід до моря та займають стратегічне положення між різними частинами світу. Прикладом застосування теорії Рімленду можуть бути сучасні міжнародні конфлікти. Зокрема, російсько-українська війна має геополітичне значення через контроль над виходом до Чорного моря та транспортними шляхами. Також важливу роль відіграють природні ресурси, зокрема енергоресурси. Іншим прикладом є конфлікти на Близькому Сході, зокрема в Ірані, Іраку та Саудівській Аравії, які пов'язані з контролем над нафтовими ресурсами та стратегічними регіонами. Теорія Рімленду Ніколаса Спайкмена є однією з ключових концепцій класичної геополітики, оскільки вона пояснює розподіл глобальної сили через контроль прибережних територій Євразії та їх роль у світовій політиці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Spykman N. J. *The Geography of the Peace* / edited by Helen R. Nicholl ... with an introduction by Frederick Sherwood Dunn. New York: Harcourt, Brace and Company, 1944. xii, 66 p. URL: <https://archive.org/details/geographyofpeace0000nich/page/n3/mode/2up> (accessed date: 23.05.2026).
2. Holmila A. Re-thinking Nicholas J. Spykman: from historical sociology to balance of power. *The International History Review*. 2020. Vol. 42, Issue 5. P. 951–966. DOI: <https://doi.org/10.1080/07075332.2019.1655469>.
3. Mahan A. T. *The Influence of Sea Power upon History, 1660–1783*. Boston: Little, Brown and Company, 1890. xxiv, 557 p. URL: <https://archive.org/search?tab=>

all&query=The+Influence+of+Sea+Power+upon+History%2C+1660%E2%80%931783 (accessed date: 23.05.2026).

4. Eastern Front. *Britannica*. URL: <https://www.britannica.com/event/Eastern-Front-World-War-I-history> (accessed date: 23.05.2026).

5. Keegan J. Normandy Invasion. *Britannica*. URL: <https://www.britannica.com/event/Normandy-Invasion> (accessed date: 23.05.2026).

Науковий керівник: кандидат політичних наук, доцент *Д. С. Коротков*

Бішко С. Е.,
здобувачка вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня, II курс,
ННІ міжнародних відносин,
Харківський національний економічний
університет імені С. Кузнеця

ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ ТА М'ЯКА СИЛА ЯК ІНСТРУМЕНТИ ІМІДЖМЕЙКІНГУ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

У сучасних умовах імідж є важливим елементом не лише міжнародного, а й політичного середовища. Він впливає на відносини між державами та їхніми акторами, сприяє формуванню партнерства та розвитку міжнародної взаємодії. Терміном «іміджмейкінг» сьогодні позначають сукупність технологій, технік і операцій, спрямованих на формування іміджу людини, товару або певного явища.

У сучасних міжнародних відносинах становлення іміджу держави є одним із ключових завдань дипломатії, адже показником ефективності діяльності дипломатів є зміцнення статусу держави в системі світової політики та гармонізація національних інтересів з інтересами інших країн. Професійні дипломати як представники держави у зовнішній політиці мають значний вплив на підвищення її міжнародного авторитету та формування позитивного іміджу, захищаючи національні інтереси на міжнародному рівні.

Термін «публічна дипломатія» має декілька загальних визначень, які відображають його концептуальну еволюцію. Публічна дипломатія – це пряма комунікація держави з іноземцями з метою впливу на мислення та уряд

Наукове видання

ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ XXI СТОЛІТТЯ: МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ПЕРСПЕКТИВИ

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
(м. Харків, 29 травня 2026 р.)

Редактор *Т. О. Чернишова*

Підписано до друку 29.05.2026. Формат 60×84/16.
Ум. друк. арк. 11. Обл.-вид. арк. 11. Тираж 100 пр. Зам. № 691

ТОВ «Видавничий дім «Право»,
вул. Харківських Дивізій, 11/2, м. Харків, Україна
Для кореспонденції: а/с 822, м. Харків, 61023, Україна
Тел.: (050) 409-08-69, (067) 574-81-20
Вебсайт: <https://pravo-izdat.com.ua>
E-mail для замовників послуг: verstka@pravo-izdat.com.ua
E-mail для покупців: sales@pravo-izdat.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 8024 від 05.12.2023

Виготовлено ТОВ «Промарт Плюс»,
вул. Весніна, 12, м. Харків, 61023, Україна
тел. (097) 445-07-79
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 8388 від 16.07.2025